

RÜŞTÜ BOZKURT

rustu.bozkurt@dunya.com

Sürdürebilir **rekabet ve girişimcilik** (I)

Sürdürülebilir büyüme yaratabilmemiz için sürdürülebilir rekabet gücü yaratmak gerekiyor. Sürdürülebilir rekabet gücü, avcı-toplayıcı dönemde, Tarım Toplumu ve Sanayi Toplumu aşamalarında hangi temel dinamiklere bağlı ise Bilgi Toplumu aşamasında da benzer dinamikler tarafından yönlendiriliyor.

Sürdürülebilirlik kavramı, doğanın düzenini, dengesini ve döngüsünü bozmadan, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını, insan eliyle yapılan fiziki sermaye stokunu, insan kaynağını ve teknolojiyi gelecek kuşakların yararını da gözeterek değerlendirmeyi içeriyor. Ayrıca, sürdürebilirlik kavramı; çevreyi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri dikkate alan, kesintisiz üretimin yapılmasını da güven altına alan kaynak yönetimi anlamına da geliyor. Sürdürülebilirlik kavramının kapsama alanı genişledikçe, sınırları çizilmemiş genel anlatımların netliğinden uzaklaşılarak, soyutlanıyor ve ideolojiye dönüşme tehlikesi de taşıyor.

İdeoloji, inanç ve düşünce alanında "tek tip düşünceyi" egemen kılarak, karşılaşılan bütün sorunlara "tek tip bakış açısı"yla yanıt verebilen, insanların akıllarını emanet ettikleri bir ortak düşünce oluyor. Bu açıdan bakıldığında, sürdürebilirlik kavramının bileşen ve bağlamlarına ilişkin bilimsel kuşku ihmal edilirse, ideolojiye dönüşebilir ve kavramdan beklenen analizleri üretme verimliliği azalır.

Sürdürülebilirlik kavramı çok fazla soyutlaşır ve her anlama gelen, her türlü sorunu çözen bir anlatım aracına dönüşürse, "kötülük asla çıplak gelmez, mutlaka üstüne kutsal şallar örter" özdeyişinde açıklanmak istenen gerçekle yüzleşilir. Kapsayıcı, içermeci ve geliştirici kurum ve eylemleri anlatmak için kullanıldığı kadar dışlayıcı, sömürücü ve uzun soluklu gelişmeleri engelleyen olumsuzlukları saklamak için kullanılan "kutsal şallar" gibi ulu orta piyasaya sunulabilir.

Sürdürülebilirlik kavramı için geçerli olan fırsat ve tehlikeler "girişimci enerjisi" kavramı için de geçerli oluyor. İlk kez ekonomist Richard Cantillon'un dolaşıma sunduğu "girişimcilik enerjisi kavramı"na, Jean Babtiste Say ekonomik içerik kazandırıyor. Schumpeter de "yaratıcı yıkıcılık kuramı" çerçevesinde "yenilikci girişimcilik" boyutunu ekliyor.

Girişimci enerjisinin sürdürebilir gelişmeye katkı yapabilmesi için "girişimci kişiliğin ayırt edici özelliklerine" özetle değinmekte yarar var.

Alışkanlıkların esiri olmayan, önyargıların, yerleşik doğruların, kalıp düşüncelerin, ezberlerin tuzağına düşmeyen bilinç uyanıklığı, girişimci kişiliğin çok temel özelliklerinden biridir. Girişimcinin risk alma cesareti, korkuların, endişelerin ve tabuların üzerine gidebilen sorgulama yeteneği de olmazsa olmaz nitelikler arasında sayılır.

Bir başka girişimci kişilik özelliği, inançtan düşünceye geçmiş olmayı gerektirir. Eriştiği her bilgiyi sorgulama süzgecinden geçirecek kadar bilgisi, zamana kıyma becerisi, özveride bulunma yeteneği olmaksızın da gerçek bir girişimci kişilikten söz edilemez.

Girişimci kişilik, hiç görmediği, bilmediği, tanımadığı insanlar için üretme düzeyi olan "topluluktan topluma geçme düzeyini" de içselleştiren kişiliktir.

Fırsat yaratan ve paylaşan olgunluk, adil davranış, ilham veren ve saygı uyandıran tutum, herkesten farklı sonuçlar yaratabilme yeteneği, geliştirici değerlere sahip çıkarken, tutucu değerleri aşabilme gücü de girişimciyi diğer insanlardan ayırır.

Girişimci insanın gözlemlerini düşünceye, düşüncelerini kaliteli fikre, fikirlerini projeye ve projeleri de hayata taşıma ayırt edici özellikleri arasında yer alıyor. Girişimci enerjisi yeraltı ve yerüstü kaynakları, insan eliyle yapılan fiziki sermaye stokunu, insan kaynağını ve teknolojiyi etkin biçimde koordine etmeyi de kapsar.

Girişimci enerjinin işlevleri dikkate alındığında, yukarıda belirtilen özelliklere daha onlarcasını eklemek mümkün. Son tahlilde girişimci enerjisi, birikim yeteneğini koruma, geliştirme ve uzun dönemli geleceği güven altına almanın itici gücünü oluşturur. Bu açıdan, sürdürülebilirlik girişimci enerjisi birbirini bütünleyen iki temel kavramsal çerçevedir.



GİRİŞİMCİ ENERJİSİNİN İŞLEVLERİ

Kapsayıcı kurumlar aracılığıyla kullanılan girişimci enerjinin sürdürülebilir rekabet ve istikrarlı büyümeyi sağlamada hayati önemi var. Etkin girişimci, daha düşük katma değer yaratan kırsal emekten sanayide daha yüksek katma değerli emeğe geçişin öncüsü olur. Sanayi Toplumu aşamasında kırsal emeğin sanayi emeğine dönüşmesinde girişimcilerin üstlendiği geliştirici rol, Sanayi Toplumu aşamasından Bilgi Toplumu aşamasına geçişte de önemli rol oynar.

Geçiş dönemlerinde, iş gücünün yeniden konumlanmasında, marjinal işlerden örgütlü işlere geçiş yaparken, orta sınıfın oluşması, orta sınıfın yarattığı tüketici değer, beklenti ve davranışlarının yönlendiriciliği etkileri kalkınma yarışına katılan toplumların gözardı edemeyecekleri hususlar arasında yer alır. Marjinal işlerden örgütlü işlere geçiş, düşük ücret alanlarından daha yüksek ücret alanlarına sıçramayı da hızlandırır. Sıradan iş gücü yerine eğitimli iş gücüne olan talebi artıran bu süreç eğitim, öğretim sisteminin yapısı, işlevi ve kültürünü de yeniden biçimlendirir.

Sanayi Devrimi sonrasında herkese geçimini sağlayacağı bir iş yaratma, herkesi barınabileceği bir konuta kavuşturma ve konutla işyeri arasında hızlı, güvenli ve konforlu ulaşım kamu yönetiminin temel görevi olarak algılanıyor.

İçinde bulunduğumuz Bilgi Toplumu aşamasında, üretim hiyerarşisi değiştiği gibi, iş içinde sosyal sınıflar ve toplumun katmanlaşması da yeniden biçimleniyor. Hep birlikte "alın teri dönemini geride bırakıp akıl teri dönemine" doğru ilerliyoruz. Bu yeni örgütlenme ve hak arama algısını de yeniden biçimlendirerek, büyümenin yol haritasının yeniden çizmek zorunda kalınacağı dönemi işaret ediyor. İşte tam bu aşamada toplumların girişimci enerjisinin düzeyi, etkinliği ve sonuç alıcı niteliği hayati önem kazanıyor.

BÜYÜMENİN YOL HARİTASI

Sürdürülebilir büyüme yaratabilmemiz için sürdürülebilir rekabet gücü yaratmak gerekiyor. Sürdürülebilir rekabet gücü, avcı-toplayıcı dönemde, Tarım Toplumu ve Sanayi Toplumu aşamalarında hangi temel dinamiklere bağlı ise Bilgi Toplumu aşamasında da benzer dinamikler tarafından yönlendiriliyor.

Yaşam döngüsü, normal, kriz ve yeni normal aşamalarının birbirini izlemesi biçiminde sürüyor. Büyük sayılar nedeniyle, normal koşullarda en küçükler kitleyi temsil edenler çan eğrisinin solundaki bir aralığı temsil ederken, en büyükler de sağında kalan daha küçük bir azınlığı temsil ediyor Çoğunluk ise çan eğrisinin merkezine yakın yerde toplanır.

Kuşkusuz, büyük kitleler türdeş eşya gibi değil homojen bir yapı, işlev ve kültürleri yok, kendi içlerinde bir hiyerarşileri, iş bölümleri bulunuyor. Hiyerarşi ve işbölümü kitlelerin zihinlerinde meşrulaştırılır ve uzlaşma sağlanırsa toplumsal ilişkiler de "istikrar" kazanıyor.

Gelir yaratan çalışma koşulları, yaşam biçimi ve yaşam tarzlarında, kültürel algı ve davranışlarda belli farklılıkları barındıran yapılar oluşturuyor. Zamanla farklılaşmaların yarattığı sınıf ve katmanlar arasında çatışma kızışır; açgözlülük ve sorumsuzluk, gözetim ve denetimsizlik, kurullara uymama, sloganların ciddi fikirlerin yerine geçmesi, aklı bir ideolojiye veya inanca emanet etme, önyargıları ve yerleşik doğruları aşamama, farklı seçimleri ve gelecek inşa etme iddiası olan liderlerden yoksunluk, kibir ve üstünlük inancı gibi niteliksel etkiler normal koşulların dengesini sarsar. Dolayısıyla kriz koşulları geçerli hale gelir. Kriz, sürmekte olan üretim, paylaşım ve yeniden üretim mekanizmasını bozar; büyük kitleler konumlarını yitirirken, azınlıkta olanlar konumlarını farklılaştırır.

Sürdürebilir rekabet, yeni normal koşullarını (kriz sonrası konsolidasyonu) iyi okuma, ona göre konumlanmayı gerektirir. Makalenin II. bölümünde sürdürülebilir rekabet ve girişimcilikte krizin yarattığı dört temel dinamik üzerine durulacak.

> Alışkanlıkların esiri olmayan, önyargıların, yerleşik doğruların, kalıp düşüncelerin, ezberlerin tuzağına düşmeyen bilinç uyanıklığı, girişimci kişiliğin çok temel özelliklerinden biridir.

